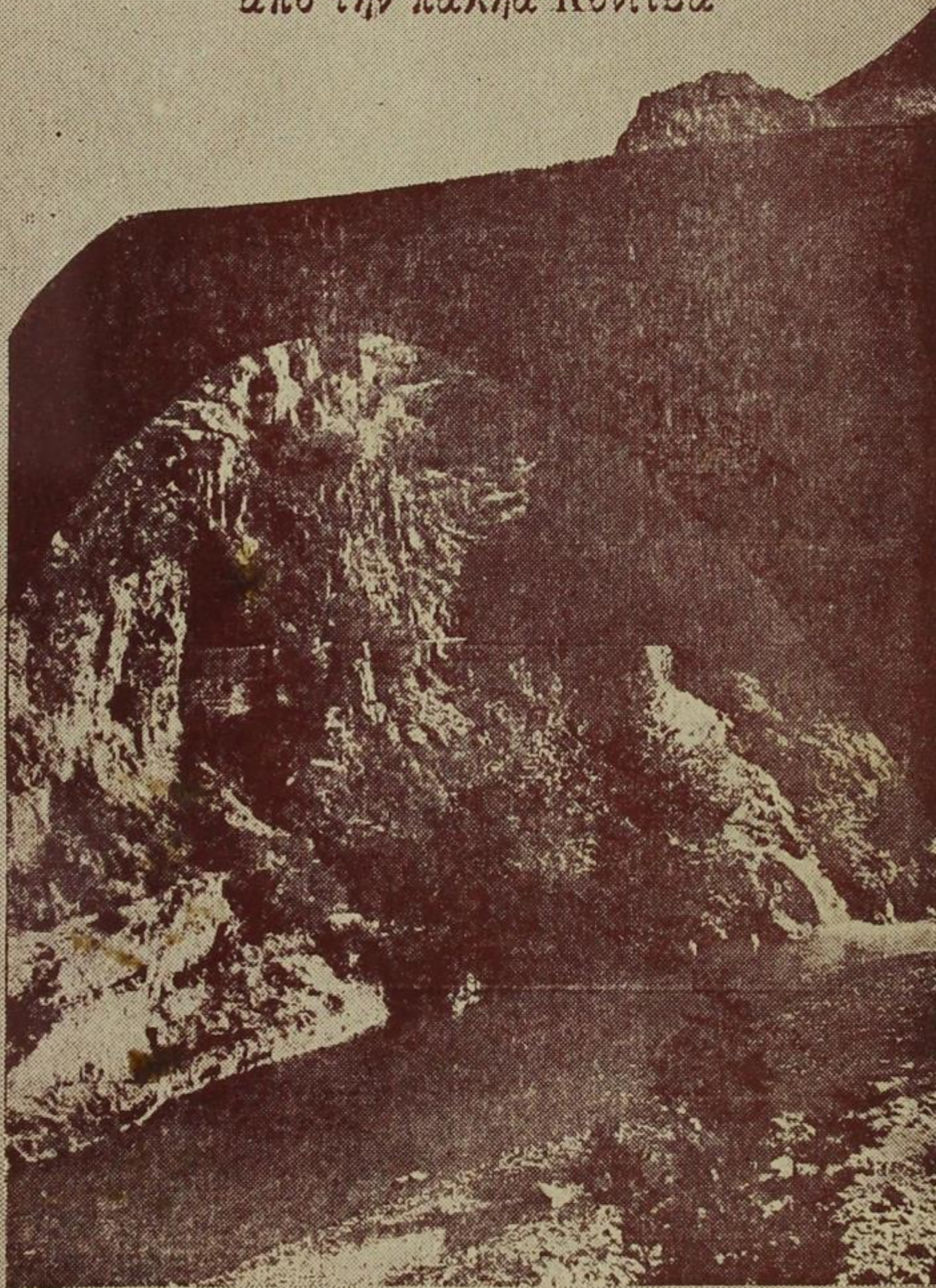

Μνήμη τῆς Πολιτείας

Συλλογή ἀφηγήσεων
ἀπὸ τὴν παλαιὰ Κόνιτσα

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΠΩΛΗΣΙΣ
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ "ΔΩΔΩΝΗ"
ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ 17 - ΑΘΗΝΑΙ

Μνήμη τῆς Πολιτείας

ἀφηγήσεις μὲ πρόσωπα
τῆς παλαιᾶς Κόνιτσας

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΠΩΛΗΣΙΣ
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ " ΔΩΔΩΝΗ,,
ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ 17 - ΑΘΗΝΑΙ

ΜΟΥΣΙΑ
ΚΟΝΙΤΣΑ
ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ 31450
ΠΕΡ. ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ 6-10-1995
ΑΡΙΘΜ. 88908 ΜΝΗ
Κωδ. ΕΠ: 7050

Έκδοσις τοῦ Συνδέσμου Κονιτσιωτῶν ὁ «ΑΩΟΣ»
ἀφιερωμένη στή μνήμη
Νικολάου Τσάκα καὶ Κωνσταντίνου Ρούση

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
"ΔΡΑΚΙΝΗ"
ΕΠΙΤΡΟΠΕΙΟΝ ΠΑΤΕΡΝΟΤΕΤΟΣ
ΑΘΗΝΑΙ

Οί ἄνθρωποι ζοῦν στὴ μνήμη μας.

Καὶ δὲν πεθαίνουν, παρὰ ἀφοῦ πεθάνουν ὅλοι κείνοι πού τοὺς γνώρισαν καὶ τοὺς θυμοῦνται.

Ζοῦν καὶ κινοῦνται, σκιές πίσω ἀπ' τὰ σύννεφα τῆς συνήθειας, τοῦ ἀσυνεϊδήτου καὶ τοῦ ἡμισυνεϊδήτου - μεσ' τὸν ἀμετακίνητο χῶρο, κι' ἐνσταλάζουν μ' αὐτὴ τὴν ἀθηντικότητα πού τοὺς προσέδωκε ὁ χρόνος, ἔτσι, ὅπως τοὺς γύμνωσε ἡ μνήμη καὶ τοὺς ἔφερε κοντὰ στὴν ἀλήθεια, ἄμεσα, ἀδιάπτωτα, διαβρωτικά τῇ διάχροιῃ ἠθικῇ συμβολῇ τους, στὴν παραιτέρω διάπλαση τῆς κοινωνίας.

Τὶ σημασία ἔχει κι' ἂν ὁ ἄνθρωπος, ὁ κάθε ἄνθρωπος πού ζῆ στὴ μνήμη μας, δὲν διαθέτει ἢ δὲν διαθέτετε τὸ φωτοστέφανο τοῦ ὑπεράνθρωπου ἤρωα ἢ τὸν πειρασμό τοῦ ἐξαγιασμένου γιὰ νὰ μπορῆ νὰ μᾶς κινῆ προμηθεϊκὰ κι' ἀλάθητα στὴν ἀριστη τέλεση τῆς ζωῆς μας. Ἀρκεῖ πού ὑπάρχει μέσα μας ἀπλὸς - κοινὸς - καθημερινὸς - ἀνθρώπινος γιὰ νὰ μᾶς θυμίσῃ τὴ γήϊνη θέση μας καὶ νὰ μᾶς βοηθῆ στὴν ἀξία κι' εὐγενικὴ πραγμάτωση τῆς οὐσίας μας.

Οί ἄνθρωποι καταδυναστεύονται ἀπὸ τὴ μνήμη τους.

Τὴν μνήμη, ὄχι μόνον τῶν ἀνθρώπων πού γνώρισαν ἄλλοτε, ἀλλὰ καὶ τῶν ἀνθρώπων πού ζοῦν σήμερα κοντὰ τους. Κι εἶναι αὐτὴ ἡ μνήμη, καμμιά φορά, ἀνελέητη, ἐναγώνια, πυρετικὴ ..

..... ὦ μὴ μὲ χαιρετᾶς σὰν ἔρχεσαι
οὔτε καὶ νὰ μ' ἀποχαιρετᾶς σὰν φεύγεις
γιατὶ οὔτ' ὅταν ἔρχεσαι, ἔρχεσαι,
οὔτ' ὅταν φεύγεις, φεύγεις.....

Οί ἄνθρωποι, ὅλοι οἱ ἄνθρωποι, κι οἱ ζωντανοὶ κι αὐτοὶ πού ζοῦν στῶν ζωντανῶν τὴ μνήμη, κι οἱ σημαντικοὶ καὶ οἱ ἀσήμαντοι, κι οἱ ταπεινοὶ

και οι «εὐποληπιτόμενοι», κι οι δυνατοί και οι αδύνατοι και τὰ παραδείγματα πρὸς μίμηση και τὰ παραδείγματα πρὸς ἀποφυγή, ὅλοι, ἀνεξαίρετα, εἶναι ἢ ἔλη ἐν σπαργῇ, τὸ αἶσθημα και τὸ συναίσθημα, ἢ χαρὰ κι' ἢ λύπη, ἢ ἀναπνοή κι' ἢ μνήμη μιᾶς πολιτείας.

Εἶναι ἀκόμα οι ἄνθρωποι : Οι μαρτυρίες. Αὐτὴ καθ' ἑαυτὴ ἢ ἔπαρξη. Και ἢ ἐσχάτη δικαίωση τοῦ πολιτισμοῦ.

Δύσκολη στ' ἀλήθεια ἢ ἀνασύνθεσι τῶν παλιῶν ξεχασμένων ρυθμῶν. Δύσκολη ἢ ἀνασύνθεσι τοῦ «κλίματος» τῶν περασμένων καιρῶν μέσα στὸ ὁποῖο κινήθηκε τὸ ἀξιωματικόν πρόσωπο κι' ὁ λαϊκὸς τόπος τῆς γειτονιάς και τοῦ παζαριοῦ.....

Δύσκολη ἢ ἀνάπλαση μιᾶς οὐσίας ποὺ διάρρηξε ἀνεπίστρεπτα, διὰ τὸ μεγαλύτερο μέρος τῆς συγκαιρινῆς ἀπομημονεύουσας γενιᾶς ἔχει ἀφανισθῆ.

Δύσκολη, μὲ τίς ἀπολειπόμενες μνήμες και τίς ἀμφίβολες μαρτυρίες ἢ συγκρότηση τοῦ γραπτοῦ μουσείου τῶν ἀφηγήσεων τοῦ λαϊκοῦ πνεύματος και τῆς λαϊκῆς συμπεριφορᾶς.

Δύσκολη, μὰ ὄχι ἀκατόρθωτη προσπάθεια ἐπικοινωνίας και μελέτης. Μιᾶς μελέτης ποὺ ἀξίζει ὄχι τόσο γιὰ νὰ μάθουμε ἢ νὰ παραδειγματιστοῦμε, ὅσο γιὰ νὰ στοχαστοῦμε πάνω στὶς καταβολές μας, νὰ στοχαστοῦμε τὴ γῆ μας, τοὺς ἀνθρώπους τῆς, και τοὺς καθημούς των, στοὺς ἀκραίους κείνους τόπους, τοὺς δικούς μας τόπους.

Ἄθῆνα, 29 Ἰουνίου 1968

ΓΙΑΝΝΗΣ ΛΥΜΠΕΡΟΠΟΥΛΟΣ

Πρόεδρος τοῦ Συνδέσμου Κοινοπολιτῶν
Ἄθηνων Ὁ «ΑΩΡΟΣ»

Τὸ ἀμάρτημα τοῦ Παπαγιώργη

Τὸ ἀμάρτημα ποῦ θὰ διηγηθῶ ἔχει γίνειε στὴν Κόνιτσα, λίγα χρόνια πρὶν ἐλευθερωθῆ ἀπὸ τὸν τούρκικο ζυγὸ.

Ἡ Κόνιτσα εἶναι ἡ πλιὸ βορεινὴ ἐπαρχία τῆς πατρίδας μου καὶ πρωτεύουσα τῶν «μαστοροχωριῶν», δηλαδὴ τῆς ἐπαρχίας ποῦ θγάζει τοὺς πλιότερους χτίστες τῆς Ἑλλάδας — γιατί οἱ χτίστες λέγονται γενικῶς «μαστόροι» ὄχι μόνον στὴν Ἡπειρο, ἀλλὰ καὶ σ' ὅλη τὴ χέρση Ἑλλάδα.

Τὸν καιρὸ τῆς Τουρκίας ἡ Κόνιτσα ἦταν ἔδρα Καϊμεκάμη, εἶχε πρωτοδικεῖο, μοιραρχία χωροφυλακῆς κ' Ἑλληνα Μητροπολίτη. Εἶχε καὶ καμμιά ἑξακοσαριὰ σπίτια, τὰ λίγο πλιότερα ἑλληνικὰ καὶ τὰ λίγο λιγώτερα τούρκικα, ἢ τὸ σωστότερο τουρκοελληνικὰ, τρεῖς χιλιάδες ψυχές ἀπάνω-κάτω, μὲ ὄψη πλειότερο χωριοῦ, παρά πόλης. Ἀλλ' οἱ Τούρκοι τῆς Κόνιτσας, διαφορετικοὶ στὴν ἀντίληψη ἀπ' ὄλον τὸν ἄλλο κόσμο, θεωροῦσαν τότε τὴν Κόνιτσα πόλη καὶ τὰ Γιάννινα χωριὸ κ' ἔλεγαν κομπαστικά:

— «Γιάννινα χωριό, Κόνιτσα κασαμπάς»!

Τὸ ἴδιο ἔλεγαν κ' οἱ Μετσοβίτες γιὰ τὸ Μέτσοβό τους, ἀλλὰ δὲν γνωρίζομε ἱστορικῶς, ἂν οἱ Μετσοβίτες τὸ πῆραν αὐτὸ ἀπὸ τοὺς Κονιτσιῶτες ἢ οἱ Κονιτσιῶτες ἀπὸ τοὺς Μετσοβίτες, γιατί κι αὐτοὶ ἔλεγαν:

— «Γιάννινα χωριό, Μέτσοβο κασαμπάς».

Πρὶν ἀπὸ διακόσια χρόνια, ἡ Κόνιτσα δὲν ἦταν πρωτεύουσα ἐπαρχίας, κι οὔτε καϊμεκάμη εἶχε, οὔτε ἀρχιερέα, κι οὔτε ἕναν Τούρκο στὰ σπλάχνα της. Τότε ἴσως νὰ ἦταν μικρότερη καὶ νὰ μὴν ἦταν «κασαμπάς», ἀλλ' ἦταν χριστιανικὸ χωριὸ ἀπὸ τὴν μιὰν ἄκρα ὡς τὴν ἄλλη, πέρα καὶ πέρα. Ἐπειδὴ ὁμως τοὺς χριστιανοὺς κατοίκους τῆς Κόνιτσας τοὺς πίεζαν πολὺ καὶ τοὺς τυραννοῦσαν οἱ γειτόνοι τους, οἱ Λεσκοβικινοί, ποῦ ἦταν χρόνια πρωτύτερα τουρκεμένοι, ὑπόφερναν πολὺ οἱ ἀνθρώποι, ἀλλὰ βαστοῦσαν κ' ἔμεναν ἀκλόνητοι στὴν πίστη τῶν πατέρων τους, μ' ὅσα κι ἂν ὑπόφερναν. Δυστυχῶς ὁμως μιὰ μέρα πέρασαν ἀπὸ τὴν Κόνιτσα καμμιά σαρανταριὰ Λεσκοβικινοὶ Τουρκαρβανῖτες, πηγαίνοντας πρὸς τὰ Ζαγοροχώρια γιὰ πλιατσικολοί, κ' ἔπειδὴ τὸ ποτάμι τῆς Κόνιτσας δὲν εἶχε τότε τὸ γεφύρι πῶχει σήμερα, κ' ἦταν πολὺ κατεβασμένο ἀπὸ τὲς βροχές, δὲν μπόρεσαν νὰ τὸ περάσουν, κι ἀναγκάστηκαν νὰ μείνουν στὴν Κόνιτσα. Ἐμειναν μιὰ μέρα, δυὸ μέρες, τρεῖς μέρες, μὲς στὴν Κόνιτσα, ἔτρωγαν κ' ἔπιναν τὰ καλύτερα φαγητὰ καὶ τὰ καλύτερα κρασιά, ἀλλὰ βλέποντας στὸ τέλος ὅτι τὸ ποτάμι ὄλο καὶ κατέβαζε καὶ δὲν θὰ μπορούσαν νὰ περάσουν εὐκολα γιὰ τὰ Ζαγοροχώρια, ρίχτηκαν

καὶ οἱ «ὑποληπτόμενοι», καὶ οἱ δυνατοὶ καὶ οἱ ἀδύνατοι καὶ τὰ παραδείγματα πρὸς μίμηση καὶ τὰ παραδείγματα πρὸς ἀποφυγή, ὅλοι, ἀνεξαίρετα, εἶναι ἢ ὕλη ἐν σπαργῇ, τὸ αἶσθημα καὶ τὸ συναίσθημα, ἢ χαρὰ καὶ ἢ λύπη, ἢ ἀναπνοὴ καὶ ἢ μνήμη μιᾶς πολιτείας.

Εἶναι ἀκόμα οἱ ἄνθρωποι : Οἱ μαρτυρίες. Αὐτὴ καθ' ἑαυτὴ ἢ ὑπαρξή. Καὶ ἡ ἔσχατη δικαίωση τοῦ πολιτισμοῦ.

Δύσκολη στ' ἀλήθεια ἢ ἀνασύνθεση τῶν παλιῶν ξεχασμένων ρυθμῶν.

Δύσκολη ἢ ἀνασύνθεση τοῦ «κλίματος» τῶν περασμένων καιρῶν μέσα στὸ ὁποῖο κινήθηκε τὸ ἀξιωματικόν πρόσωπο καὶ ὁ λαϊκὸς τύπος τῆς γειτονιάς καὶ τοῦ παζαριοῦ.....

Δύσκολη ἢ ἀνάπλαση μιᾶς οὐσίας ποὺ διάρρηξε ἀνεπίστρεπτα, ὅταν τὸ μεγαλύτερο μέρος τῆς συγκαιρινῆς ἀπομνημονεύουσας γεννιάς ἔχει ἀφανισθῆ.

Δύσκολη, μὲ τὶς ἀπολειπόμενες μνημῆες καὶ τὶς ἀμφίβολες μαρτυρίες ἢ συγκρότηση τοῦ γραπτοῦ μουσείου τῶν ἀφηγήσεων τοῦ λαϊκοῦ πνεύματος καὶ τῆς λαϊκῆς συμπεριφορᾶς.

Δύσκολη, μὰ ὄχι ἀκατόρθωτη προσπάθεια ἐπικοινωνίας καὶ μελέτης. Μιᾶς μελέτης ποὺ ἀξίζει ὄχι τόσο γιὰ νὰ μάθουμε ἢ νὰ παραδειγματιστοῦμε, ὅσο γιὰ νὰ στοχαστοῦμε πάνω στὶς καταβολές μας, νὰ στοχαστοῦμε τὴ γῆ μας, τοὺς ἀνθρώπους της, καὶ τοὺς καημούς των, τοὺς ἀκραίους κείνους τόπους, τοὺς δικούς μας τόπους.

Ἀθήνα, 29 Ἰουνίου 1968

ΓΙΑΝΝΗΣ ΛΥΜΠΕΡΟΠΟΥΛΟΣ

Πρόεδρος τοῦ Συνδέσμου Κοιτισιωτῶν
Ἀθηνῶν Ὁ «ΑΩΟΣ»

Τὸ ἀμάρτημα τοῦ Παπαγιώργη

Τὸ ἀμάρτημα ποῦ θὰ διηγηθῶ ἔχει γίνει στὴν Κόνιτσα, λίγα χρόνια πρὶν ἐλευθερωθῆ ἀπὸ τὸν τούρκικο ζυγὸ.

Ἡ Κόνιτσα εἶναι ἡ πλιὸ βορεινὴ ἐπαρχία τῆς πατρίδας μου καὶ πρωτεύουσα τῶν «μαστοροχωριῶν», δηλαδὴ τῆς ἐπαρχίας ποῦ θγάζει τοὺς πλιότερους χτίστες τῆς Ἑλλάδας — γιὰτὶ οἱ χτίστες λέγονται γενικῶς «μαστόροι» ὄχι μόνον στὴν Ἡπειρο, ἀλλὰ καὶ σ' ὅλη τὴ χέρση Ἑλλάδα.

Τὸν καιρὸ τῆς Τουρκίας ἡ Κόνιτσα ἦταν ἔδρα Καϊμεκάμη, εἶχε πρωτοδικεῖο, μοιραρχία χωροφυλακῆς κ' Ἑλληνα Μητροπολίτη. Εἶχε καὶ καμμιά ἑξακοσαριὰ σπίτια, τὰ λίγο πλιότερα ἑλληνικὰ καὶ τὰ λίγο λιγώτερα τούρκικα, ἢ τὸ σωστότερο τουρκοελληνικὰ, τρεῖς χιλιάδες ψυχὲς ἀπάνω-κάτω, μὲ ὄψη πλειότερο χωριοῦ, παρὰ πόλης. Ἀλλ' οἱ Τούρκοι τῆς Κόνιτσας, διαφορετικοὶ στὴν ἀντίληψη ἀπ' ὄλον τὸν ἄλλο κόσμον, θεωροῦσαν τότε τὴν Κόνιτσα πόλη καὶ τὰ Γιάννινα χωριὸ κ' ἔλεγαν κομπαστικά:

— «Γιάννινα χωριὸ, Κόνιτσα κασαμπάς»!

Τὸ ἴδιο ἔλεγαν κ' οἱ Μετσοβῖτες γιὰ τὸ Μέτσοβό τους, ἀλλὰ δὲν γνωρίζομε ἱστορικῶς, ἂν οἱ Μετσοβῖτες τὸ πῆραν αὐτὸ ἀπὸ τοὺς Κονιτσιῶτες ἢ οἱ Κονιτσιῶτες ἀπὸ τοὺς Μετσοβῖτες, γιὰτὶ κι αὐτοὶ ἔλεγαν:

— «Γιάννινα χωριὸ, Μέτσοβο κασαμπάς».

Πρὶν ἀπὸ διακόσια χρόνια, ἡ Κόνιτσα δὲν ἦταν πρωτεύουσα ἐπαρχίας, κι οὔτε καϊμεκάμη εἶχε, οὔτε ἀρχιερέα, κι οὔτε ἓναν Τούρκο στὰ σπλάχνα της. Τότε ἴσως νὰ ἦταν μικρότερη καὶ νὰ μὴν ἦταν «κασαμπάς», ἀλλ' ἦταν χριστιανικὸ χωριὸ ἀπὸ τὴν μιὰν ἄκρα ὡς τὴν ἄλλη, πέρα καὶ πέρα. Ἐπειδὴ ὅμως τοὺς χριστιανοὺς κατοίκους τῆς Κόνιτσας τοὺς πίεζαν πολὺ καὶ τοὺς τυραννοῦσαν οἱ γειτόνοι τους, οἱ Λεσκοβικινοὶ, ποῦ ἦταν χρόνια πρωτύτερα τουρκεμένοι, ὑπόφερναν πολὺ οἱ ἀνθρώποι, ἀλλὰ βαστοῦσαν κ' ἔμεναν ἀκλόνητοι στὴν πίστη τῶν πατέρων τους, μ' ὅσα κι ἂν ὑπόφερναν. Δυστυχῶς ὁμως μιὰ μέρα πέρασαν ἀπὸ τὴν Κόνιτσα καμμιά σαρανταριὰ Λεσκοβικινοὶ Τουρκαρβανῖτες, πηγαίνοντας πρὸς τὰ Ζαγοροχώρια γιὰ πλιατσικολοί, κ' ἔπειδὴ τὸ ποτάμι τῆς Κόνιτσας δὲν εἶχε τότε τὸ γεφύρι πῶχει σήμερα, κ' ἦταν πολὺ κατεβασμένο ἀπὸ τὲς βροχὲς, δὲν μπόρεσαν νὰ τὸ περάσουν, κι ἀναγκάστηκαν νὰ μείνουν στὴν Κόνιτσα. Ἐμειναν μιὰ μέρα, δυὸ μέρες, τρεῖς μέρες, μὲς στὴν Κόνιτσα, ἔτρωγαν κ' ἔπιναν τὰ καλύτερα φαγητὰ καὶ τὰ καλύτερα κρασιά, ἀλλὰ βλέποντας στὸ τέλος ὅτι τὸ ποτάμι ὄλο καὶ κατέβαζε καὶ δὲν θὰ μποροῦσαν νὰ περάσουν εὐκολὰ γιὰ τὰ Ζαγοροχώρια, ρίχτηκαν

νά πλιατσικολογήσουν τὴν Κόνιτσα καὶ νά γυρίσουν γλήγορα στὰ σπίτια τους φορτωμένοι. Ἄλλ' οἱ Κονιτσιῶτες ἀντιστάθηκαν — μὲ ξύλα καὶ μὲ λιθάριαι καὶ μ' ὅ,τι ἄρματα εἶχαν — καὶ τοὺς σκότωσαν ὅλους. Αὐτὸ ὅμως θὰ ἐπέφερε τὴν τέλεια καταστροφή τῆς Κόνιτσας, ἅμα θὰ μαθεύονταν στὸ Λεσκοβίκι τὸ φονικὸ πού'χε γίνει. Τότε οἱ Κονιτσιῶτες, γιὰ νά γλυτώσουν τὴν καταστροφή καὶ τὸν δέβαιο θάνατο, προσκάλεσαν κρυφὰ τὸν Σιέχη τοῦ Τεκὲ τοῦ Πρεμετιοῦ, πού ἐνεργοῦσε τὲς ἐξωμοσίαι τῶν Χριστιανῶν, καὶ τούρκεψαν ὅλοι! Κι ὅταν ὕστερα μαθεύτηκε ὁ φόνος τῶν Λεσκοβικινῶν, διεκήρυξε ὁ Σιέχης ὅτι ὅ,τι εἶχαν κάνει οἱ Κονιτσιῶτες ὡς χριστιανοί, ἦταν λησμονημένο καὶ συμπαθισμένο τώρα πού ἔγιναν Τούρκοι, κι ἂν ἤθελαν οἱ Λεσκοβικινοὶ νά πάρουν τὸ αἷμα τους ἀπὸ τοὺς Κονιτσιῶτες, θὰ εἶχαν νά κάνουν μ' ἐκεῖνον καὶ μ' ὅλο τὸ Πρεμέτι, κ' ἔτσι οἱ Λεσκοβικινοὶ κάθησαν στ' αὐγά τους καὶ δὲν ταράχτηκαν πλιά.

Γεγόμενοι ὅμως Τούρκοι οἱ Κονιτσιῶτες, διατήρησαν κρυφὰ, ὡς ἓνα διάστημα δυὸ γενεῶν, τὴ χριστιανικότητά τους καὶ χωρὶς νά χαλάσουν τὲς ἐκκλησιῆς τους, ἢ νά τὲς μεταβάλουν σὲ τζαμιά, ἔχτισαν ἰδιαίτερα τζαμιά. Ἄλλὰ λίγο-λίγο, μὲ τὸν καιρὸ, ἀπόγιναν Τούρκοι, καὶ μοναχὰ διατήρησαν ἀπὸ γενεὰ σὲ γενεὰ τὸν σεβασμὸ πρὸς κάθε χριστιανικὸ ἀγιωτικὸ καὶ πρὸς τοὺς παπάδες μας καὶ φέρνονταν ἤπια πρὸς τοὺς χριστιανούς. Ἔτσι λοιπὸν, σ' ἐποχὴ πού δὲν ὑπῆρχαν γιατροί, ὄχι μόνον στὴν Κόνιτσα, ἀλλ' οὔτε καὶ στὰ ξακουστὰ Γιάνγινα ἀκόμα, οἱ μόνον γιατροὶ ἦταν οἱ παπάδες μὲ τὴ «δύναμη τοῦ Θεοῦ» καὶ χριστιανοὶ καὶ μωαμεθανοὶ ἔτρεχαν στὲς ἐκκλησιῆς καὶ στοὺς παπάδες. Κ' ἔτσι οἱ Τουρκοκονιτσιῶτες διατήρησαν ὡς τὰ τελευταῖα τὴ χριστιανικὴ τους συνήθεια νά προστρέχουν στὲς ἐκκλησιῆς μας καὶ στοὺς ἀγίους μας, ὅταν ἀρρώστειναν, κι ὄχι στὰ τζαμιά τους καὶ στοὺς χοτζάδες τους. Τούρκοι λοιπὸν Κονιτσιῶτες, ἀρρωσταίνοντας, ἔταζαν καὶ πρόσφεραν λάδια, κηριὰ καὶ λαμπάδες στὲς ἐκκλησιῆς, παράγγελλαν λειτουργιῆς καὶ προσφορῆς καὶ προσκαλοῦσαν παπάδες στὰ σπίτια τους καὶ τοὺς διάβαζαν εὐκὲς καὶ παράκλησιες γιὰ νά γένουν καλά. Γι' αὐτὸ κι ἀπ' ὅλους τοὺς ἐλληνοεξωμότες οἱ Κονιτσιῶτες ὄχι μόνον δὲν μισοῦσαν τοὺς Χριστιανούς, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀγαποῦσαν καὶ τοὺς προστάτευαν καὶ τοὺς βοηθοῦσαν. Αὐτοὶ προσκάλεσαν ἀπὸ διάφορα χωριὰ Χριστιανούς, πού βρίσκονται σήμερα στὴν Κόνιτσα, τοὺς ἔχτισαν σπίτια, τοὺς βοήθησαν, κι ὀλίγο κατ' ὀλίγον ἔφτασαν ἀπὸ πενήντα χρόνια καὶ πλιότερο τὰ σπίτια τὰ χριστιανικὰ νά γένουν πλιότερα ἀπὸ τὰ τούρκικα, καὶ Τούρκοι καὶ Χριστιανοὶ ἔζησαν πάντα ἀγαπημένοι.

Αὐτὴ ἡ ἀρμονία ἀνάμεσα Τούρκων καὶ Χριστιανῶν τῆς Κόνιτσας βάσταξε ἀκέρια ὡς τὲς μέρες, πού ἔρθε ὁ Σουλτάν Χαμίτης στὸν αὐτοκρατορικὸ θρόνο τῆς Πόλης. Ἀπὸ τότε, ὅπως καὶ σ' ὅλη τὴν ἄλλη Τουρκιά, ἄλλαξαν καὶ στὴν Κόνιτσα τὰ πράγματα. Ἡ κατασκοπεῖα εἶχε φτάσει σ' ἐπιστημονικὴ περιωπὴ, κι ὁ μισαλλόδοξος μουσουλμανικὸς φανατισμὸς στὸ κατακόρυφο. Ἄλλ' ἡ μεγαλύτερη κατασκοπεῖα γέγονταν ἐναντίον τῶν Τούρκων, κι ἀλλοίμονο σ' ἐκεῖνον τὸν Τούρκο, πού θὰ καταγγέλλονταν ὅτι ἔστειλε κηρί, λάδι ἢ λαμπάδες σ' ἐκκλησιὰ, ἢ ὅτι προσκάλεσε παπὰ στὸ σπίτι του γιὰ θεραπευτικὸ διάβασμα! Ἀμέσως τζουρλάλι ὅτι δὲν ἦταν γνήσιος καὶ σωστὸς μουσουλμάνος, καὶ τὸ λιγώτερο πού ἔχε νά πάθη, θὰ ἦταν ἐξορία στὴ Συρία ἢ στὴν Ἀραπιά!

Ἄλλὰ κ' οἱ παπάδες κιντύνευαν νά τιμωρηθοῦν αὐστηρὰ ἀπὸ τὴν τουρ-

κική Κυβέρνηση, ἂν καταγγέλλονταν ὅτι ἐλάβαιναν ἀπὸ μουσουλμάνο λάδι, κηρί ἢ λαμπάδες γιὰ τὴν ἐκκλησιά, ἢ πήγαιναν νὰ διαβάσουν παρακλησες στὰ τουρκόσπιτα. Γι' αὐτὸ κι ὁ Μητροπολίτης τῆς Κόνιτσας τοὺς διέταξε νὰ μὴν ἔχουν πλιά, σὰν καὶ πρὶν, καμμιά σχέση μὲ τὰ τουρκόσπιτα, γιὰτ' ἦταν μεγάλη τάχα κι ἀσυγχώρητη ἁμαρτία νὰ δίνουν τ' ἅγια («τοῖς κυσί») στὰ σκυλιά· κι ὅτι, ἂν μάθαινε στὸ ἐξῆς ὅτι ἓνας παπᾶς μπῆκε σὲ τούρκικο σπίτι, κρυφὰ ἢ φανερά, θὰ τὸν ἔκανε ἀργὸ «πάσης ἱεροπραξίας». Ἔτσι τραβήχτηκαν οἱ παπάδες ἀπὸ τὰ τουρκόσπιτα, κι αὐτὸ βάσταξε γιὰ κάμποσον καιρὸ. Ἄλλ' οἱ τούρκισσες τῆς Κόνιτσας, πού ἦταν συνηθισμένες, μ' ὅλη τὴν ἐγκατάσταση ἐκεῖ ἐπιστημόνων γιατρῶν, νὰ προστρέχουν, καὶ στὴν παραμικρότερη ἀρρώστεια, στοὺς παπάδες καὶ στὲς ἐκκλησιές, προτιμοῦσαν νὰ πεθαίνουν καλύτερα, παρὰ νὰ δέχωνται γιατρὸ καὶ νὰ πάρουν γιατρικά. Κανένας ὅμως παπᾶς δὲν δέχονταν πλιά νὰ πάη σὲ τούρκικο σπίτι, οὔτε νὰ δεχτῆ τούρκικα τάματα, φοβούμενος καὶ τὴ μεγάλη κι ἀσυγχώρητη ἁμαρτία καὶ τὴν τιμωρία — κι ἀπὸ τὸν Ἀρχιερέα κι ἀπὸ τὴν τουρκικὴ Ἀρχή, τὸ χειρότερο. Ἄλλ' ἡ παντοδύναμη βία δὲν τ' ἄκουε αὐτὰ καὶ τὰ ὑπερπήδησε ὅλα.

Μιὰ νύχτα, παρουσιάζεται στὸ σπίτι τοῦ παπα-Γιώργη ἓνας Τούρκος καὶ τοῦ λέγει:

— Νὰ κοπιάσης, παπα-Γιώργη, στὸ σπίτι μου, πολὺ σὲ παρακαλῶ, νὰ μοῦ διαβάσης μία εὐκὴ στὴ γυναίκα μου, γιὰτὶ ἔχει δυὸ μέρες μὲ τοὺς πόνοους καὶ δὲν μπορεῖ νὰ γεννήσῃ ἀκόμα.

— Ἄλλά, εὐλογημένε... (Φτοῦ! φτοῦ! τὸν θεοκατάρατο τὸν Ἀγαρηνό!, εἶπε μέσα του ὁ παπαΓιώργης, γιὰτὶ ὀνόμασε «εὐλογημένον» τὸν ἀλλόπιστο Τούρκο)... Ἄλλά, ἀγά μου, φοβοῦμαι νὰ ῥθω, γιὰτὶ θὰ τὸ μάθῃ ὁ Καϊμεκάμης καὶ θὰ μὲ κάνῃ ἐξορία! Δὲν ἔρχομαι! Πήγαινε στὴν εὐκὴ τοῦ Θε... (Φτοῦ! φτοῦ! πάλε τὸν θεοκατάρατο, τὸν Ἀγαρηνό!, ξανάειπε πάλε ἀπὸ μέσα του ὁ παπᾶς). Πήγαινε στὸ καλὸ, ἀγά μου! Πήγαινε στὸ καλὸ! Μὴ μὲ πάρῃς στὸ λαιμὸ σου!

Βλέποντας ὁ Τούρκος τὴν ἐπίμονη ἄρνηση τοῦ παπαῦ, ἔφυγε, ἀλλὰ σὲ λίγο ξαναγύρισε καὶ τοῦ εἶπε ἄγρια κι ἀπελπισμένα:

— Θὰ ῥθῃς, παπά! Ἀλλιῶτικα δὲν γίνεται! Πεθαίνει ἡ γυναίκα μου! Δὲν μπορεῖ νὰ γεννήσῃ καὶ φωνάζει: «Φέρτε μου τὸν παπαΓιώργη, πού μὲ γλύτωσε καὶ στὴν ἄλλη μου τὴ γέννα μὲ τὸ διάβασμά του!».

— Σὲ λυποῦμαι πολὺ, ἀγά μου, μ' αὐτὰ πού μοῦ λές, ἀλλὰ δὲν μπορῶ νὰ ῥθω... Φοβοῦμαι, σοῦ εἶπα, τὸν καϊμεκάμη...

Τότε ὁ Τούρκος βγάζει μὲ ἀστραφτερὴ μαχαίρα καὶ τοῦ λέγει:

— Τὴ γλέπεις αὐτήν, παπά; Ἡ ἔρχεσαι, ἢ σ' τὴν ἔχωσα στὰ στήθια! Καὶ πετοῦσαν τὰ μάτια του φωτιές.

Τί νὰ ἔκανε τότε ὁ καημένος ὁ παπα-Γιώργης;

Ἀπὸ τὴ μιὰ μεριά ἡ μεγάλη κι ἀσυγχώρητη ἁμαρτία, πού θὰ πετοῦσε τ' ἅγια στὰ σκυλιά, «τοῖς κυσί», ὅπως εἶπε ὁ Μητροπολίτης, κι ἀπὸ τὴν ἄλλη ὁ φόβος μὴν τὸ μάθῃ κι ὁ καϊμεκάμης κι ὁ Μητροπολίτης! Ἐμπρὸς βαθὺ καὶ πίσω ρέμα. Ἄλλά καὶ «παπᾶς δεμένος γράφει καὶ ξεγράφει». Κ' ἔτσι, θέλοντας καὶ μὴ, πῆρε τὸ εὐκολόγι του, τὸ πετραχήλι του, ἓνα κηρί καὶ λίγο θυμίαμα κι ἀκολούθησε τὸν Τούρκο, τρέμοντας ἀπὸ τὸν φόβο του. Φτάνοντας στὸ τουρκόσπιτο, διάβασε παράκληση, κι ὦ! τοῦ θάματος, ὕστερα ἀπὸ μισὴ ὥρα, γέννησε ἡ τούρκισσα!